

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ СТОМАТОЛОГІЇ ТА
ЛАБОРАТОРНОЇ МЕДИЦИНИ
Кафедра стоматології післядипломної освіти**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. директора навчально-наукового
інституту стоматології та
лабораторної медицини

Євген КОСТЕНКО

«01» вересня 2025 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

„Хірургічна стоматологія”

підготовки спеціалістів стоматологів-хірургів (спеціалізація)
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальності «Хірургічна стоматологія»

Робоча програма циклу спеціалізації за фахом «Хірургічна стоматологія» галузі знань 22 “Охорона здоров'я”, спеціальність 221 “Стоматологія”.

Розробники: Потапчук А. М., д.мед.н., професор, завідувач кафедри стоматології післядипломної освіти, Криванич В.М. – доцент кафедри стоматології післядипломної освіти, Русин В.В. – доцент кафедри стоматології післядипломної освіти, Алмаші В.М. – доцент кафедри стоматології післядипломної освіти, Сапович Б.Я. – старший викладач кафедри стоматології післядипломної освіти, Басараб Н.С. – асистент кафедри стоматології післядипломної освіти.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри стоматології післядипломної освіти

Протокол від “26” серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри _____ Анатолій ПОТАПЧУК

Робоча програма схвалена на засіданні науково-методичної комісії стоматологічного факультету ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

Протокол від “01” вересня 2025 року № 1

Голова науково-методичної комісії
навчально-наукового інституту
стоматології та лабораторної медицини _____ Оксана КЛІТИНСЬКА

“01” вересня 2025 року

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Відповідно до Закону України "Про вищу освіту", наказу МОЗ України №291 від 19.09.96 р., "Положення про спеціалізацію (інтернатуру) випускників медичних і фармацевтичних закладів освіти III–IV рівнів акредитації" спеціалізація є обов'язковою формою післядипломної освіти випускників усіх факультетів медичних і фармацевтичних вищих закладів освіти III–IV рівнів акредитації з присвоєнням після її закінчення кваліфікації "лікар-спеціаліст".

Спеціалізація передбачає опанування лікарем однією з передбачених номенклатурою лікарських спеціальностей, затверджених наказом МОЗ України №621 від 21.11.2005 р. „Про внесення змін до наказу №81 від 23.02.2005 р. «Перелік спеціальностей та строки навчання в інтернатурі випускників медичних і фармацевтичних вищих навчальних закладів, медичних факультетів університетів». Підготовка з опануванням спеціалізації з хірургічної стоматології проводиться за типовим навчальним планом і програмою, які затверджуються навчально-методичною комісією ДВНЗ «УжНУ».

Основне завдання підготовки лікарів за спеціальністю «Хірургічна стоматологія» - підвищення рівня практичної підготовки лікарів, їхньої професійної готовності до самостійної лікарської діяльності.

На кафедрі стоматології післядипломної освіти ДВНЗ «УжНУ» спеціалізація за спеціальністю «Хірургічна стоматологія» проходить впродовж 6 місяців у відповідності до типового плану. Вона передбачає читання лекцій, проведення семінарських занять, клінічних розглядів, клінічних конференцій з аналізом важливих питань діагностики і лікування, експертну оцінку історій хвороб. На практичних заняттях удосконалюються методи діагностики, передбачене засвоєння методик роботи новими матеріалами з використанням сучасних технологій, вивчаються та застосовуються сучасні технології лікування, державний реєстр лікарських засобів, дозволених для застосування в медичній практиці, доповнений переліком матеріалів і засобів, які використовуються у стоматології. Лікарі стоматологи, які опановують фахову спеціальність «Хірургічна стоматологія» залучаються до науково-дослідної роботи з використанням особистого досвіду і спеціальної літератури; беруть участь у роботі науково-практичних конференцій, міських, обласних, міжнародних семінарів, працюють із сучасною медичною літературою, готують презентації.

До навчання затверджується список лікарів-стоматологів, які допускаються до навчання на циклі спеціалізації " Хірургічна стоматологія " наказом ДВНЗ «УжНУ».

Викладачі вузу, відповідальні за підготовку лікарів-спеціалістів зі спеціальності " Хірургічна стоматологія ", надають їм необхідну методичну і консультативну допомогу. Адміністративно лікарі-спеціалісти підпорядковані керівництву профільної кафедри вузу. Під час проходження спеціалізації майбутні спеціалісти мають усі права і несуть відповідальність за свої дії відповідно до чинного законодавства. Тривалість робочого дня встановлюється і регламентується чинним законодавством. Облік роботи лікаря-спеціаліста проводиться згідно із затвердженою обліковою та існуючою звітною документацією лікаря-стоматолога.

Після закінчення спеціалізації лікарі атестуються в атестаційних комісіях для визначення знань і практичних навичок із присвоєнням звання лікаря-спеціаліста за спеціальністю «Хірургічна стоматологія». Голови атестаційних комісій та склад комісії затверджуються ректором ДВНЗ «УжНУ».

Навчальний план

циклу спеціалізації з хірургічної стоматології

Тривалість - 6 місяці (936 годин).

Мета навчання на циклі: придбання спеціалістом теоретичних знань та професійних навичок, необхідних для самостійної професійної діяльності лікаря хірурга-стоматолога.

№	Назва розділу	Всього годин	Лекції	Практичні заняття	Семінари	Самостійна робота
1.	Обстеження хворих з хірургічною стоматологічною патологією	44	4	24	10	6
2.	Організація хірургічної стоматологічної допомоги.	24	-	12	12	-
3.	Питання анестезіології в хірургічній стоматології.	52	4	28	8	12
4.	Інтенсивна терапія в хірургічній стоматології.	20	4	8	4	4
5.	Операція видалення зуба.	50	4	16	6	24
6.	Запальні захворювання щелепно-лицевої ділянки.	138	12	48	8	70
7.	Захворювання СНЩС.	24	-	8	8	8
8.	Травматичні пошкодження ЩЛД.	112	8	32	56	16
9.	Неврогенні захворювання.	8	-	8	-	-
10.	Доброякісні пухлини та пухлиноподібні	52	4	20	8	20

	новоутворення.					
11.	Передракові захворювання ЩЛД.	32	4	8	4	16
12.	Злоякісні пухлини ЩЛД.	48	4	16	-	28
13.	Патологія тканин пародонту.	24	-	12	-	12
14.	Основи відновної хірургії.	98	12	60	18	8
	Іспит	12	-	-	12	-
	Всього	738	60	300	154	224
	Додаткові програми.					
1.	Медична інформатика	6				
2.	Радіаційна медицина	8				
3.	Медицина катастроф	8				
4.	Невідкладні стани в стоматологічній практиці та тактична медицина	40				
5.	Хірургія	24				
6.	Менеджмент в охороні здоров'я	24				
7.	Лікова психологія	16				
8.	Анестезіологія	40				
9.	Інфекційні хвороби (ВІ)	24				
10.	Медичне право	8				
	Всього	198				
	Разом	936				

Основна частина

Теми лекцій

Всього- 60 год.

№	Назва теми	Г одини
1.	Методи обстеження хворих з хірургічною стоматологічною патологією.	4
2.	Основні методи реанімації та інтенсивної терапії в хірургічній стоматології. Методи невідкладної та спеціалізованої хірургічної стоматологічної допомоги.	4
3.	Сучасні погляди на анестезіологічне забезпечення в хірургічній стоматологічній практиці.	4
4.	Клінічні прояви, діагностика, диф. діагностика та методи лікування одонтогенних періодонтитів, періоститів, перикоронітів.	4
5.	Операція видалення зубів і коренів. Покази та протипокази, техніка видалення зубів та коренів.	4
6.	Етіопатогенез, основні клінічні симптоми та діагностика запальних процесів ЩЛД.	4

7.	Загальні принципи лікування запальних процесів щелепово-лицевої ділянки.	4
8.	Доброякісні пухлини та пухлиноподібні утвори.	4
9.	Клініка, діагностика та лікування передракових станів.	4
10.	Клінічні прояви, онкологічна настороженість та лікування злоякісних новоутворів зубо-щелепової системи і щелепно-лицевої ділянки.	4
11.	Клінічні ознаки та діагностика травматичних пошкоджень зубів, альвеолярних відростків.	4
12.	Клінічні ознаки та діагностика травматичних пошкоджень м'яких тканин та кісток лицевого скелету.	4
13.	Етіопатогенез та клінічна характеристика дефектів та деформацій альвеолярних відростків щелеп.	6
14.	Реконструктивні операції щелепно-лицевої ділянки. Основи імплантології.	6

Теми практичних занять

Всього- 300 год.

№	Тема заняття	Години
1.	Організація хірургічної стоматологічної допомоги.	4
2.	Клінічне стоматологічне тлумачення та інтерпретація показників лабораторних досліджень у діагностиці захворювань зубо-щелепної системи пацієнтів.	4
3.	Основні укладки, що застосовуються для рентгендіагностики захворювань ЩЛД .	4
4.	Спеціальні методи обстеження хворих з хірургічною патологією зубо-щелепової систем і щелепно-лицевої ділянки.	4
5.	Покази та протипокази, місце та порядок проведення цифрових досліджень в стоматологічній практиці..	4
6.	Порядок проведення та скерування біоматеріалів на цитологічні та гістологічні дослідження для додаткового обстеження хворих.	4
7.	Способи седації та загально інгаляційного знечулення в стоматологічній практиці.	4
8.	Больові стани в хірургічній стоматологічній практиці. Механізми виникнення та лікувальної корекції гострих та хронічних больових станів.	8
9.	Дезінфекція високого бактерицидного рівня та сучасні способи стерилізації в хірургічній стоматологічній практиці	4
10.	Загальна характеристика місцевого знечулення в ЩЛД.	8
11.	.Фармакологічні препарати, що застосовуються для місцевого та загального знечулення. Покази до їх застосування	4

12.	. Ускладнення під час та після проведення місцевого знечулення	4
13.	Інтенсивна терапія та реанімація при невідкладних станах в хірургічній стоматологічній практиці	8
14.	Підготовка рук хірурга та операційного поля при проведенні хірургічних втручань в ЩЛД.	4
15.	Атипове видалення зубів. Покази, основні технічні етапи	8
16.	Методика видалення ретенуваних та напівретенуваних зубів.	4
17.	Загальні ускладнення під час та після видалення зубів.	4
18.	Клінічні ознаки одонтогенних періоститів.	4
19.	Етіопатогенез остемієлітів щелеп	4
20.	Лікування хронічного одонтогенного остемієліту щелеп.	4
21.	Ускладнення гнійно-запальних захворювань м'яких тканин щелепно-лищевої ділянок.	4

22.	Ускладнення гнійно-запальних захворювань м'яких тканин щелепно-лищевої ділянок.	6
23.	Клінічні ознаки та способи лікування одонтогенних періоститів	4
24.	Лікування гострого та хронічного одонтогенного гаймориту.	4
25.	Клініка хронічного одонтогенного гаймориту.	4
26.	Клініка, діагностика та лікування фурункулів та карбункулів ЩЛД.	6
27.	Клініка, діагностика та лікування актиномікозу ЩЛД.	4
28.	Клініка, діагностика та лікування туберкульозу ЩЛД.	4
29.	Клініка, діагностика та лікування гострих і хронічних артритів.	8
30.	Клінічні ознаки та діагностика остеом щелеп.	4
31.	Етіологія, патогенез, клініка, діагностика та диференційна діагностика пухлиноподібних утворень м'яких тканин.	4
32.	Хірургічні методики лікування остеогенних пухлин щелепово-лищевої ділянки.	8
33.	Етіопатогенез, клініка та діагностика папілом та міом.	4
34.	Етіопатогенез та класифікація передракових станів щелепово-лищевої ділянки.	4
35.	Лікування передракових облігатних станів.	4
36.	Злоякісні пухлини шкіри обличчя. Клінічна картина та діагностика раку шкіри обличчя.	4
37.	Злоякісні пухлини губ. Етіологія, класифікація, клініка та діагностика раку губи.	4
38.	Злоякісні пухлини язика. Класифікація, етіопатогенез, клініка, діагностика та диф. діагностика раку язика.	4
39.	Лікування раку язика.	4
40.	Класифікація та характеристика травматичних пошкоджень щелепово-лищевої ділянки.	8
41.	Надання першої допомоги при травматичних пошкодженнях тканин ЩЛД. Питання транспортної іммобілізації травмованих.	4
42.	Клінічна характеристика зламів верхньої щелепи.	4

43.	Завдання і організація медичної служби Збройних Сил України воєнного та мирного часу.	4
44.	Завдання та організаційно-штатна структура медичної служби дивізії (бригади).	4
45.	Особливості вогнепальних уражень та пошкоджень обличчя.	8
46.	Кюретаж зубо-ясенних кишень при пародонтиті.	4
47.	Методика гінтівектомії з гінгівопластикою при пародонтитах.	4
48.	Клаптева операція Цешинського-Відмана Неймана.Методика проведення операції	4
49.	Покази та протипокази до пластичних та реконструктивних операцій в щелепово-лицевій ділянці.	4
50	Лікування невrogenних захворювань ЩЛД.	4
51	Вроджені незрощення губи та піднебіння. Етіологія та патогенез.	4
52	Загальна характеристика надмірнорозвиненої та недорозвиненої верхньої щелепи. Етіологія, клініка та лікування відкритого прикусу.	4
53	Пластика переміщенням трикутних клаптів.’	4
54	Основні принципи місцево-пластичних операцій на обличчі та шиї.	4
55	Види пластики клаптів на ніжці.	4
56	Класифікація дефектів та деформацій щелепно-лицевої ділянки за етіологією, патогенезом, локалізацією, характером порушення	4
57	Невrogenні захворювання ЩЛД.	4
58	Класифікація, клініка та лікування вроджених незрощень верхньої губи.	4
50	Аномалії розвитку щелеп.	4
60	Етіологія, клініка та лікування надмірнорозвиненої і недорозвиненої верхньої щелепи.	4
61	Суть та основні задачі пластичної хірургії.	4
62	Різновиди дефектів альвеолярних відростків щелеп в практичній роботі хірургів-стоматологів, їх клінічна систематизація та особливості тканинного загоєння	4
63	Поняття про дефекти та деформації тканин зубо-щелепової системи та щелепно-лицевої ділянки.	4
64	Сучасні реконструктивно-відновні технології лікування дефектів та деформацій альвеолярних відростків щелеп.	4

65	Відновлення дефектів альвеолярних відростків щелеп шляхом застосування власного щічного жирового тіла пацієнта.	4
66	Застосування клінічно відповідних показників спіральної та конусної КТ та МРТ та тривимірної МРТ як допоміжного діагностичного інструменту при діагностиці хірургічних стоматологічних захворювань.	4

Теми семінарських занять

Всього- 154 год.

№	Тема заняття	Години
1	Показники ефективності роботи хірургічних стоматологічних закладів.	4
2	Спеціальні методи обстеження хворих в хірургічній стоматологічній практиці.	4
3	Іннервація та кровопостачання тканин щелепово-лищевої ділянки.	4
4	Види загального знечуленням в щелепно-лищевої хірургії	4
5.	Фармакологічні засоби, що використовуються для місцевого знечулення.	4
6	Клінічні методи обстеження в хірургічній стоматологічній практиці.	6
7	Профілактика стоматологічних захворювань.	4
8	Проведення інтенсивної терапії та реанімаційних заходів при невідкладних станах.	4
9	Методика видалення ретенуваних та напівретенуваних зубів на верхній та нижній щелепах.	2
10	Особливості клінічного перебігу хронічного одонтогенного остеомієліту щелеп.	2
11	Місцеві та загальні ускладнення під час та після видалення зуба, лікування та профілактика.	4
12	Клінічна характеристика запальних процесів м'яких тканин щелепно-лищевої ділянки, що прилягають до нижньої щелепи.	2
13	Флегмона дна порожнини рота. Топанатомія, клініка, діагностика, диференційна діагностика та лікування.	2
14	Лікування лімфаденіту ЩЛД.	2
15	Класифікація та етіопатогенез захворювань скронево-нижньощелепового суглобу.	8
16	Лікування передракових облігатних станів.	4

17	Клініка, діагностика та лікування ретенційних кист малих слинних залоз.	4
18	Етіологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика та методи лікування адамантинном.	4
19	Класифікація травматичних пошкоджень зубів, альвеолярних відростків та нижньої щелепи.	4
20	Клінічна характеристика зламів нижньої щелепи.	4
21	Методи фіксації зламів нижньої щелепи.	4
22.	ПХО ран м'яких тканин щелепно-лицевої ділянки. Види швів та шовного матеріалу.	6
23.	Злами вилицевих кісток та дуг. Клініка, діагностика та лікування.	6
24.	Злами кісток носа. Клініка, діагностика та лікування.	6
25.	Зміст та основні етапи лікувально-евакуаційних заходів у військах.	6
26.	Зміст та завдання військової стоматології. Принципи організації хірургічної стоматологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях та при бойових діях.	6
27.	Опіки обличчя. Комбіновані радіаційні ураження ЩЛД. Організація харчування та догляду за пораненими у ЩЛД на етапах	6
28.	Клінічна характеристика зламів нижньої щелепи.	8
29.	Покази та методи хірургічного лікування вроджених незрощень піднебіння.	4
30.	Базові елементи реконструктивних операцій ЗЦС. Основи хірургічного етапу імплантації.	4
31	Трансплантати та біоматеріали, які застосовуються в сучасній стоматологічній практиці для тканинної регенерації.	6
32	Покази та протипокази до застосування лікування за допомогою дентальних імплантатів в сучасній стоматологічній практиці	4
33.	Захист історії хвороби .	6
34	Заключний іспит на визначення практичних навичок та теоретичних знань.	6

Теми для самостійної роботи

Всього 224 год.

№	Тема заняття	Години
1.	Рентгендіагностика захворювань щелепово-лицевої ділянки.	6
2.	Інфільтраційне знечуження щелепно-лицевої ділянки.	4
3.	Профілактика ускладнень та побічних явищ при місцевому знечуженні.	4
4.	Інтесивна терапія та реанімація при поєднаній важкій черепно-мозковій травмі.	4

5.	Покази та протипокази до операції видалення зуба.	4
6.	Етапи операції видалення зуба.	4
7.	Техніка видалення зубів та коренів на верхній щелепі.	4
8.	Техніка видалення зубів та коренів на нижній щелепі.	4
9.	Невідкладна допомога при запамороченні, колапсі та анафілактичному шоці.	4
10.	Місцеві ускладнення, які виникають після видалення зубів.	4
11.	Альвеоліт. Клініка, діагностика, лікування.	4
12.	Клінічні ознаки та способи хірургічного лікування одонтогенних періоститів.	4
13.	Методи лікування гострого остеомієліту щелеп.	2
14.	Клінічні ознаки хронічного одонтогенного остеомієліту.	4
15.	Лікування хронічного одонтогенного остеомієліту щелеп.	2
16.	Клінічна характеристика запальних процесів м'яких тканин щелепно-лицевої ділянки, що прилягають до верхньої щелепи.	6
17.	Лікування ускладнень гнійно-запальних захворювань м'яких тканин	4
18.	Профілактика запальних процесів щелепово-лицевої ділянки.	4
19.	Клініка, діагностика та хірургічні способи лікування гострого та хронічного одонтогенного гаймориту.	4
20.	Клінічні ознаки хронічного лімфаденіту ЩЛД.	4
21.	Лікування гострого лімфаденіту ЩЛД.	4
22.	Лікування хронічного лімфаденіту ЩЛД.	2
23.	Аденофлегмона. Клініка, діагностика та лікування.	4
24.	Лікування хронічного одонтогенного гаймориту.	4
25.	Клініка та діагностика хронічного одонтогенного гаймориту.	2
26.	Загальна характеристика гострих запальних захворювань м'яких тканин обличчя і шиї неодонтогенного походження.	2
27.	Перикоронарит: етіологія, патогенез, клініка, діагностика та лікування.	4
28.	Етіопатогенез та патанатомія актиномікозу. Класифікація актиномікозу голови та шиї.	2
29.	Діагностика, диференційна діагностика та лікування актиномікозу.	4
30.	Клініка, діагностика та лікування сифілісу ЩЛД.	4
31.	Специфічні запальні захворювання ЩЛД.	4
32.	Артрози та артрозо-артрити. Клінічна картина, діагностика та лікування.	8
33.	Клініка, діагностика та лікування нейрофіброматозу щелепно-лицевої ділянки.	4
34.	Доброякісні одонтогенні пухлини щелепово-лицевої ділянки. Клініка, діагностика та лікування.	4

35.	Клініка та діагностика центральної і периферичної остеобластокластоми.	4
36.	Диференційна діагностика доброякісних остеогенних пухлин.	4
37.	Лікування пухлиноподібних утворень м'яких тканин.	4
38.	Клініка, діагностика, диференційна діагностика та лікування саркоми верхньої щелепи.	4
39.	Загальна характеристика передракових захворювань ЩЛД.	4
40.	Клініка та діагностика передракових облігатних станів щелепово-лицевої ділянки.	4
41.	Клініка та діагностика передракових факультативних станів щелепово-лицевої ділянки.	4
42.	Лікування передракових факультативних станів.	4
43.	Діагностика, диференційна діагностика та лікування раку шкіри обличчя.	4
44.	Лікування раку губи.	4
45.	Клініка, діагностика, диф. діагностика раку слизової оболонки порожнини рота.	4
46.	Лікування раку слизової оболонки порожнини рота.	4
47.	Клініка, діагностика та лікування злоякісних пухлин верхньої щелепи.	4
48.	Клініка, діагностика та лікування злоякісних пухлин нижньої щелепи.	4
49.	Загальна характеристика травматичних пошкоджень щелепово-лицевої ділянки.	8
50.	Особливості лікування при травматичних пошкодженнях тканин щелепово-лицевої ділянки.	8
51.	Методика гінгівотомії при лікуванні пародонтитів.	4
52.	Покази та протипокази до операції гінгівектомії з гінгівопластикою при пародонтитах.	4
53.	Хірургічні методи остеопластики при пародонтиті.	4
54.	Помилки і ускладнення на різних етапах відновлення дефектів тканин щелепно-лицевої ділянки, методи їх усунення та профілактики.	4
55.	Профілактика ускладнень при хірургічному лікуванні дефектів та деформацій альвеолярних відростків щелеп.	4

Список рекомендованої літератури

1. Аветіков ДС, Ставицький СА, Локес КП, Яценко ІВ. Оцінка ефективності аугментації альвеолярного гребня на етапі підготовки до дентальної імплантації. Вісник проблем біології і медицини. 2016; 1(131): 240-2.
2. Архипова АЮ, Котлярова М.С, Новичкова СГ, Агапова ОИ, Куликов ДА, Куликов АВ, и др. Новые биорезорбируемые микроносители на основе фиброина шелка. Бюллетень экспериментальной биологии и медицины. 2015; 160 (10): 497-501.
3. Басин ЕМ, Медведев ЮА. Принципы лечения остеонекрозов верхней челюсти у лиц с наркотической зависимостью. Тихоокеанский медицинский журнал. 2013; 1: 87-9.
4. Бахадова ЭМ, Карпов СМ, Апагуни АЭ, Карпова ЕН, Апагуни ВВ, Калоев АД. Отдаленные последствия минно-взрывной травмы на нейрофизиологическое состояние головного мозга. Фундаментальные исследования. 2014; 2: 28-33.
5. Березина ОЯ, Кириенко ДА, Маркова НП, Пергамент АЛ. Синтез микрои нанонитей пентаоксида ванадия методом электроспиннинга. Журнал технической физики. 2015; 85 (9): 105-10.
6. Бойчук-Товста ОГ. Дослідження активності маркерів кісткового метаболізму у вагітних жінок, хворих на генералізований пародонтит, на тлі залізодефіцитної анемії. Український журнал медицини, біології та спорту. 2018; 3(5): 198-202.
7. В. П. Неспрядько, П. В. Куц. Дентальна імплантологія. Основи теорії та практики. Навчальний посібник. Київ, «Самміт-книга», 2015. – 348 с.
8. Довідник лікаря “Злокачественные новообразования гемопозитической системы” / Дягиль И.С., Клименко С.В., Матлан В.Л., Пономарева О.В.; под ред. В.Ф.Чехуна, О.В.Пономаревой. - 2012 - 590 с.
9. Гаврильців СТ. Вивчення оптичної щільності щелепових кісток у хворих із радикулярними кістами на тлі остеопорозу та без порушень мінерального обміну. Клінічна стоматологія. 2017; 3: 29-36.
10. Гаврильців СТ, Вовк ЮВ, Грушка ОІ. Вивчення активності біохімічних показників кісткового метаболізму в нижніх щелепах, уражених радикулярними кістами, у хворих із різним станом мінерального обміну. Вісник наукових досліджень. 2019; 2: 72-7.
11. Гребнев ГА, Бородулина ИИ, Ягубов ГМ, Чернегов ВВ, Тегза НВ. Оценка костного регенерата после удаления радикулярной кисты нижней челюсти. Инфекции в хирургии. 2015; 13 (1): 27-30.
12. Гударьян АА, Мащенко ІС, Шандиба СІ. Генерализованный пародонтит у больных сахарным диабетом 2 типа. Тактика и особенности хирургического лечения. Д.: LAP LAMBERT Academic Publishing. 2019:157.
13. Гук ЮМ, Гайко ОГ, Зима АМ, Кінча-Поліщук ТА, Зотя АВ. Рентгенівська денситометрія в оцінці структурнофункціонального стану кісткової тканини в пацієнтів із недосконалим остеогенезом. Боль, суставы, позвоночник. 2014; 1-2 (13-14): 42-6.
14. Жаркова ИИ, Староверова ОВ, Воинова ВВ, Андреева ВН, Шушкевич АМ, Склянчук ЕД. и др. Биосовместимость матриц для тканевой инженерии из поли-3-оксибутирата и его композитов, полученных методом электроформования. Биомедицинская химия. 2014; 60 (5): 553-60.
15. Зорина ОА, Борискина ОА, Магомедов РН, Проходная ВА, Миронычева КВ, Васильев АВ. Динамика костного метаболизма после хирургического лечения хронического генерализованного пародонтита с подсадкой различных костно-пластических материалов по показателям ротовой жидкости. Стоматология. 2019; 2 (98): 27-30.

16. Иорданишвили АК, Слугина АК, Балин ДВ, Сериков АА. Возрастные особенности распространенности хронических периапикальных очагов одонтогенной инфекции у взрослых людей. *Человек и его здоровье*. 2015; 2: 23-8.
17. Каприн АД, Поляков АП, Ратушный МВ, Маторин ОВ, Филюшин ММ, Васильев ВН. И др. Клиническое наблюдение одномоментного устранения сквозного комбинированного орофациального дефекта с использованием двух микрохирургических аутотрансплантатов. *Опухоли головы и шеи*. 2015; 5 (2): 45-54.
18. Клабуков ИД, Балясин МВ, Люндуп АВ, Крашенинников МЕ, Титов АС, Мудряк ДЛ. и др. Ангиогенная витализация биосовместимого и биодеградируемого матрикса (экспериментальное исследование *in vivo*). *Патологическая физиология и экспериментальная терапия*. 2018; 62 (2):53-60.
19. Козадаев МН. Особенности изменений микроциркуляции при субкутанной имплантации скаффолдов на основе поликапролактона и гидроксипатита: автореф. дис. к. мед. н. 2017; 127.
20. Корнієнко ММ. Ведення раннього післяопераційного періоду після цистектомії із застосуванням препарату на основі бензидаміну гідрохлориду. *Новини стоматології*. 2015; 2: 45-8.
21. Кошель ИВ. Клинико-морфологические аспекты лечения одонтогенных кист верхней челюсти, проникающих в верхне-челюстной синус. *Научный альманах*. 2016; 3-3 (17): 313-20.
22. Лекишвили МВ, Склянчук ЕД, Акатов ВС, Очкурено АА, Гурьев ВВ, Рагинов ИС. и др. Костнопластические остеоиндуктивные материалы в травматологии и ортопедии. *Гений ортопедии*. 2015; 4: 61-7.
23. Насонова МВ, Шишкова ДК, Антонова ЛВ, Севостьянова ВВ, Кудрявцева Ю.А, Барбараш ОЛ. и др. Результаты субкутанной имплантации полимерных матриц на основе поликапролактона и полигидроксibuтиролалерата, модифицированных ростовыми факторами. *Современные технологии в медицине*. 2017; 9 (2): 7-18.
24. Николаюк ВИ, Кабанова АА, Карпенко ЕА. Денситометрия диагностике патологии челюстно-лицевой области. *Вестник ВГМУ*. 2015; 14 (5): 114–20.
25. Ольхов АА, Горшенев ВН, Староверова ОВ, Бондаренко ЛВ., Перов ВИ, Иорданский А.Л. Морфология волокнистых матриц медицинского назначения из поли-3-оксибутирата, полученных методом электроформования. Все материалы. *Энциклопедический справочник*. 2018; 7: 2-9. Павлов ОД. Біохімічні маркери сироватки крові кроликів після імплантації на діафізі стегнової кістки пластин на основі полілактиду, гідроксиапатиту та трикальційфосфату. *Актуальні проблеми сучасної медицини*. 2018; 18 (1): 184-7.
26. Потапчук АМ, Русин ВВ, Оніпко ЄЛ, Алмаші ВМ, Цуперяк СС. Оптимізація ефективності лікування пацієнтів з періапікальними ураженнями молярів нижньої щелепи. *Новини стоматології*. 2019; 3: 6-11.
27. Пантус АВ, Ярмошук ІР, Грекуляк ВВ, Когут ВЛ, Маленевич ТЛ. Порівняльний аналіз ефективності використання волокнистого матриксу та полімерних мембран з метою відновлення кісткових дефектів нижньої щелепи після процедури енукеації. *Вісник проблем біології і медицини*. 2019; 1-2(149): 368-72.
28. Пантус АВ. Вивчення морфометричних характеристик колагенових волокон на пізніх термінах субкутанної імплантації пористого волокнистого матриксу. *East European science journal*. 2019; 5 (45)6: 15-22.
29. Пантус АВ, Рожко ММ, Ковальчук НС, Пантус ПВ. Імуногістохімічна оцінка остеокондуктивних властивостей волокнистого полімерного матриксу при заміщенні

- кісткового дефекту на різних термінах в експерименті. Вісник проблем біології і медицини. 2020; 4 (158): 281-4.
30. Пантус АВ, Рожко ММ, Ковальчук НЄ, Ярмошук ІР. Вплив різних концентрацій полімеру на структуру мікрОВОЛОКОН у ВОЛОКНИСТОМУ МАТРИКСІ. Вісник проблем біології і медицини. 2021; 1 (159): 174-6.
 31. Успенская ОА. Исследование биохимических показателей костного метаболизма ротовой жидкости при лечении агрессивных форм пародонтита. Проблемы стоматологии. 2019; 15 (1): 68-73.
 32. Akinyamolu AO, Gbadebo SO, Adeyemi BF. Periapical lesions of the jaws: a review of 104 cases in Ibadan. Ann. Ib. Postgrad. Med. 2014; 12 (2): 115-9.
 33. Aladelusi T, Akinmoladun V, Olusanya A, Akadiri O, Fasola A. Analysis of Road Traffic Crashes-Related Maxillofacial Injuries Severity and Concomitant Injuries in 201 Patients Seen at the UCH, Ibadan. Craniomaxillofac. Trauma Reconstr. 2014; 7 (4): 284-9.
 34. Baghaei F, Zargaran M, Najmi H, Moghimbeigi A. A clinicopathological study of odontogenic cysts and tumors in Hamadan. Iran. J. Dent. (Shiraz). 2014; 15 (4): 167-72.
 35. Berwig KH, Baldasso C, Dettmer A. Production and characterization of poly(3-hydroxybutyrate) generated by *Alcaligenes latus* using lactose and whey after acid protein precipitation process. Bioresour. Technol. 2016; 218:31-7.
 36. Cahill TJ, Gandhi R, Allori AC, Marcus JR, Powers D, Erdmann D. et al. Hardware Removal in Craniomaxillofacial Trauma: A Systematic Review of the Literature and Management Algorithm. Ann. Plast. Surg. 2015; 75 (5):572-8.
 37. Camargo AJ, Côrtes ARG, Aoki EM, Baladi MG. Analysis of bone quality on panoramic radiograph in osteoporosis research by fractal dimension. Applied Mathematics. 2016; 7 (4): 375-86.
 38. Chacko R, Kumar S, Paul A, Arvind. Spontaneous bone regeneration after enucleation of large jaw cysts: a digital radiographic analysis of 44 consecutive cases. J. Clin. Diagn. Res. 2015; 9 (9): 84-9.
 39. Dental Implant Prosthetics Carl E. Misch. Elsevier Health Sciences, 2014. - 1008 c.
 40. Fundamentals of Implant Dentistry. Gerard Byrne. John Wiley & Sons, 2014. - 264 c.
 41. Geiger M, Blem G, Ludwig A. Evaluation of ImageJ for Relative Bone Density Measurement and Clinical Application. J. Oral Health Craniofac. Sci. 2016; 1: 12-21.